

בראשית 47

И жил Иаков в земле Египетской семнадцать лет, и было дней Иакова, годов жизни его, сто сорок семь лет.

וַיַּחֲיוּ יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנִים וְהָיוּ
יוֹמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חִיָּה מָאָה וָאַרְבָּעִין וְשִׁבְעַת שָׁנִים

28 וַיַּחֲיוּ יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנִים וַיְהִי

יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חִיָּה שִׁבְעַת שָׁנִים וָאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה:

Rashi

ויחי יעקב. למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם. דבר אחר, שבקש לגלות את הקץ לבניו, ונסתם ממנו (בב"ר צו, א):

И приближались дни Израиля к смерти, и призвал он сына своего Иосифа, и сказал ему: если только я нашел благоволение в глазах твоих, то положи руку твою под стегно мое, и сотвори со мною милость и верность: не хорони меня в Египте.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמָוֶת וַיִּקְרָא לְבָרָה לְיוֹסֵף וַאֲמַר
לֵּה אִם כָּעֵן אֶשְׁכַּחִית רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ שׁוּי כָּעֵן יָדְךָ
תַּחֲתֵי יָרְכִי וְתַעֲבֹד עִמִּי טִיבו וְקִשׁוּט לֹא כָּעֵן תִּקְבְּרֶנִּי
בְּמִצְרַיִם

29 וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמָוֶת וַיִּקְרָא | לְבָנֹו לְיוֹסֵף וַאֲמַר

לֹא אִם-נָא מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים-נָא יָדְךָ תַּחֲתֵי יָרְכִי

וְעֲשֵׂית עִמָּדִי חֶסֶד וָאֱמֶת אֶל-נָא תִקְבְּרֶנִּי בְּמִצְרַיִם:

Rashi

ויקרבו ימי ישראל למות. כל מי שנאמר בו קריבה למות, לא הגיע לימי אבותיו (ב"ר שם ג), (יצחק חי ק"פ ויעקב קמ"ז, בדוד נאמר קריבה, אביו חי ת' שנים והוא חי ע'): ויקרא לבנו ליוסף. למי שהיה יכולת בידו לעשות (ב"ר שם ה): שים נא ידך. והשבע:

חסד ואמת: חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול: אל נא תקברני במצרים. סופה להיות עפרה כנים (וימרחשין תחת גופי), ושאין מתי חוצה לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות, ושלא יעשוני מצרים עבודת אלילים, ב"ר (שם):

Когда почую с отцами моими, то
вынеси меня из Египта, и похорони
меня в усыпальнице их. И тот сказал:
сделаю по слову твоему.

30 וְשָׁכַבְתִּי עִם־אֲבֹתַי וְנִשְׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבְרָתָנִי

burial

בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶךָ:

וְאֶשְׁכּוּב עִם אֲבֹתַי וְתַטְּלֵנִי מִמִּצְרַיִם וְתִקְבְּרָנִי
בְּקִבְרָתָהֶן וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶעֱבֹד כְּפִתְּגֶךָ

Rashi

ושכבתי עם אבותי. וי"ו זו מחובר למעלה לתחלת המקרא, שים נא ידך תחת ירכי והשבע לי, ואני סופי לשכב עם אבותי, ואתה תשאני ממצרים, ואין לומר ושכבתי עם אבותי השכיבני עם אבותי במערה, שהרי כתיב אחריו ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם, ועוד, מצינו בכל מקום לשון שכיבה עם אבותיו היא הגויעה, ולא הקבורה, כמו וישכב דוד עם אבותיו, ואחר כך ויקבר בעיר דוד (מלכים א ב, י):

И он сказал: клянись мне! И он
клялся ему; и поклонился Израиль на
возглавии постели.

31 וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ

הַמֶּטֶה: (פ)

וַיֹּאמֶר קָיָם לִי וְקָיָם לָהּ וְסָגִיד יִשְׂרָאֵל עַל רִישׁ עֶרְסָא

Rashi

וישתחו ישראל. תעלא בעידניה סגיד ליה:

על ראש המטה. הפך עצמו לצד השכינה, מכאן אמרו (שבת יב: נדרים מ.), שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה. דבר אחר על ראש המטה, על שהיתה מטתו שלמה ולא היה בה רשע, שהרי יוסף מלך היה, ועוד שנשבה לבין הגוים, והרי הוא עומד בצדקו:

בראשית 48

И было, после этих событий, сказали
Иосифу: вот, отец твой болен. И взял
он с собою обоих сынов своих,
Манассию и Ефрема.

וְהָיָה בְּתֵר פְּתֻמָּיָא הָאֵלִין וְאָמַר לְיוֹסֵף הָאֲבוֹד
שְׁכִיב מִרְעָה וְדַבֵּר יֵת תְּרִין בְּנוֹהֵי עֵמָה יֵת מְנַשֶּׁה וְיֵת
אֶפְרַיִם

Rashi

ויאמר ליוסף. אחד מן המגידים, והרי זה מקרא קצר. ויש אומרים אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, וכשחלה יעקב בארץ
גושן, הלך אפרים אצל אביו למצרים להגיד לו:
ויקח את שני בניו עמו. כדי שיברכם יעקב לפני מותו:

И известили Иакова, и сказали: вот,
сын твой Иосиф идет к тебе. И собрал
Израиль силы свои, и сел на постели.

וַחֲוֵי לְיַעֲקֹב וְאָמַר הָאֲבִירָה יוֹסֵף אֲתָא לְוִתְךָ וְאִתְקַף
יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּב עַל עֶרְסָא

Rashi

ויגד. המגיד ליעקב, ולא פירש מי, והרבה מקראות קצרי לשון:
ויתחזק ישראל. אמר, אף על פי שהוא בני, מלך הוא, אחלק לו כבוד, מכאן שחולקין כבוד למלכות. וכן משה חלק כבוד
למלכות, וירדו כל עבדיך אלה אלי (שמות יא, ח), וכן אליהו ויששכר מתניו וגו' (מלכים א יח, מו):

И сказал Иаков Иосифу: Бог
Всемогущий явился мне в Лузе, в
земле Ханаанской, и благословил
меня,

3 וְאָמַר יַעֲקֹב אֶל-יוֹסֵף אֵל שְׁדֵי נִרְאָה-אֵלֵי בְלוֹז בְּאַרְצָא
כְּנַעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי:

וַאֲמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף אֵל שְׂדֵי אֶתְגַּלִּי לִי בְלוּז בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וּבְרִיד יְתִי

И сказал мне: вот, Я распложу тебя, и
размножу тебя, и возвращу тебя в сонм
племен, и дам землю эту потомству
твоему после тебя, в вечное владение.

וַאֲמַר לִי הָא אָנָא מִפְּשִׁינָךְ וְאַסְגִּנָּךְ וְאַתְנַנָּךְ לְכַנְשֵׁת
שְׁבָטִין וְאַתְּנָן יֵת אֶרְעָא הָדָא לְבָנֶיךָ בְּתֵרָךְ אַחְסָנָת עֲלָם

4 וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מִפְּרֹד וְהִרְבִּיתִךְ וְנִתְּתִיךְ לְקָהֶל עַמִּים

וְנִתְּתִי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְוָרְשָׁךְ אַחֲרַיִךְ אַחֲזָת עוֹלָם:

Rashi

ונתתיך לקהל עמים. בשרני שעתידים לצאת ממני עוד קהל ועמים, ואף על פי שאמר לי גוי וקהל גוים, גוי אמר לי על בנימין, קהל גוים, הרי שנים לבד מבנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדנו שעתיד אחד משבטי ליחלק, ועתה אותה מתנה אני נותן לך:

И так, два сына твои, родившиеся
тебе в земле Египетской, до моего
прибытия к тебе в Египет, мои они;
Ефрем и Манассия, как Рувим и
Симеон, пусть будут мои;

5 וְעֵתָה שְׁנֵי־בָנֶיךָ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־בָּאִי

אֵלַיךְ מִצְרַיִמָּה לִי־הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן

יְהוּדָה:

וּכְעַן תֵּרִין בְּנֶיךָ דְּאֶתְיִלְדוּ לָךְ בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עַד
מִיָּתִי לְוִתְךָ לְמִצְרַיִם דִּילִי אֲנוּן אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוּבֵן
וְשִׁמְעוֹן יְהוּדָה

Rashi

הנולדים לך וגו' עד בואי אליך. לפני בואי אליך, כלומר שנולדו מִשְׁפָּרְשֶׁת ממני עד שבאתי אצלך:
לי הם. בחשבון שאר בני הם, ליטול חלק בארץ איש כנגדו:

Но дети твои, которых ты родишь
после них, будут твои; по имени
братьев своих должны они
именоваться в наследственном уделе
их;

6 וּמוֹלִדְתֶךָ אֲשֶׁר־הוֹלִדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהִיוּ עַל שֵׁם

אַחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנִחְלָתָם:

וּבְנֶיךָ דֵּי תוֹלִיד בְּתֵרִיהוֹן דִּילָךְ יְהוּן עַל שׁוּם אַחֵיהוֹן
יִתְקְרוּן בְּאַחְסָנָתְהוֹן

Rashi

ומולדתך וגו'. אם תוליד עוד, לא יהיו במנין בני, אלא בתוך שבטי אפרים ומנשה יהיו נכללים, ולא יהא להם שם בשבטים לענין הנחלה. ואף על פי שנחלקה הארץ למנין גלגלותם, כדכתיב לְרֵב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ, וכל איש ואיש נטל בשוה חוץ מן הבכורים, מכל מקום לא נקראו שבטים אלא אלו, (להטיל גורל הארץ, למנין שמות השבטים, ונשיא לכל שבט ושבט, ודגלים לזה ולזה):

Ибо когда я шел из Паддана, умерла у
меня Рахиль в земле Ханаанской,
когда было еще некоторое
пространство земли, чтобы дойти до
Эфрата, и я похоронил ее там на
дороге к Эфрату, он же Вифлеем.

7 וְאָנִי | בְּבֹאִי מִפָּדֹן מֵתָהּ עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ

בְּעוֹד כְּבֵרֶת אֶרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם

properly

בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִוא בֵּית לָחֶם:

וְאָנִי בְּמִיתִי מִפָּדֹן מֵתָהּ עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
בְּאֶרֶץ בְּעוֹד כְּרוּבָא דְאֶרֶץ לְמִיעַל לְאֶפְרָת וּקְבֵרָתָהּ
תָּמָן בְּאַרְחָ אֶפְרָת הִיא בֵּית לָחֶם

Rashi

ואני בבואי מפדון וגו'. ואף על פי שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמך, שהרי מתה סמוך לבית לחם:

כברת ארץ. מדת ארץ, והם אלפים אמה, כמדת תחום שבת, כדברי ר' משה הדרשן, ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחברון, עת הִגִּיד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה: ואקברה שם. לא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי, אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה, כְּשִׁיגְלָה אותם נבזראדן והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וגו' (ירמיה לא, יד), והקב"ה משיבה יֵשׁ שָׁכָר לְפַעֲלָתְךָ נָאָם ה' וגו' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם. ואונקלוס תרגם כְּרוּב אֶרֶץ, כדי שיעור חרישת יום (ס"א ארץ), ואומר אני שהיה להם קצב שהיו קורין אותו כדי מחרישה אחת, קוריאד"א בלע"ז, כדאמרינן כְּרוּב וְתָנִי, כְּמָה דְּמַסִּיק תַּעֲלָא מִבֵּי כְּרָבָא:

И увидел Израиль сынов Иосифа, и
сказал: кто эти?

8 וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה:

וַיַּחֲזֵא יִשְׂרָאֵל יְתִבְנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִן אֵלֶּיךָ

Rashi

וירא ישראל את בני יוסף. בקש לברכם ונתסלקה שכניה ממנו, לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים, ויהוא ובניו ממנשה:

ויאמר מי אלה. מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה:

И Иосиф сказал отцу своему: это
сыны мои, которых Бог дал мне здесь.
И он сказал: подведи же их ко мне, и
я благословлю их.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֲבוֹהָי בְּנֵי אֲנֹנִי דִּי יְהִי לִי יִי הָכֵא וַאֲמַר
קָרְבָּנוֹן כָּעֵן לְוֹתִי וַאֲבָרְכָנוֹן

9 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים בְּזֶה
וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֶם:

Rashi

בזה. הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה, ובקש יוסף רחמים על הדבר, ונחה עליו רוח הקודש:
ויאמר קחם נא אלי ואברכם. זה שאמר הכתוב, וְאֶנְכִי תַרְגְּמֹתִי לְאֶפְרַיִם קָחֶם עַל זְרוּעֹתָיו (הושע יא, ג), תרגלתי רוחי ביעקב
בשביל אפרים, עד שלקחן על זרועותיו:

שני

Глаза же Израилевы отяжелели от
старости, не мог он видеть. И тот
подвел их к нему, а он поцеловал их,
и обнял их.

וַעֲיֵנֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לְרְאוֹת וַיִּגֶשׁ אֹתָם
לְוֹתָהּ וַנִּשָּׁק לְהוֹן וַגִּפִּיף לְהוֹן

10 וַעֲיֵנֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לְרְאוֹת וַיִּגֶשׁ אֹתָם
אֵלָיו וַיִּשָּׁק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם:

to clasp

to kiss

И сказал Израиль Иосифу: не думал я
видеть лице твое, но вот, Бог показал
мне и потомство твое.

וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף לְמַחְזֵי אִפִּיד לֹא סְבָרִית וְהָא
אֲחֹזִי יְתִי יִי אִף יֵת בְּנִיד

11 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף רְאֵה פָנֶיךָ לֹא פָלַלְתִּי וְהִנֵּה
הִרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־זֶרְעֶךָ:

Rashi

לא פללתי. לא מלאני לבי לחשוב מחשבה שאראה פניך עוד. פללתי, לשון מחשבה, כמו הִבִּיאי עֲצָה עָשׂוּ פְלִילָה (ישעיה טז,
ג):

И отвел их Иосиф от колен его, и
поклонился пред лицом его до земли.

וַאֲפִיק יוֹסֵף יִתְהוֹן מִן קַדְמוֹהִי וּסְגִיד עַל אַפּוֹהִי עַל
אַרְעָא

Rashi

ויוצא יוסף אתם. לאחר שנשקם, הוציאם יוסף מעם ברכיו, כדי לישבם זה לימין וזה לשמאל, לסמוך ידיו עליהם ולברכם:
ויושתחו לאפיו. כשחזר לאחוריו מלפני אביו:

И взял Иосиф их обоих, Ефрема в
правую свою руку, против левой
Израиля, а Манассию в левую свою
руку, против правой Израиля, и
подвел к нему.

וּדְבַר יוֹסֵף יֵת תְּרוּיהוֹן יֵת אֶפְרַיִם בִּימִינָה מְשֻׁמָּאל
דִּישְׂרָאֵל וְיֵת מְנַשֶּׁה בְּשֻׁמָּאלָה מִימִינָא דִּישְׂרָאֵל וְקָרִיב
לְוֵתָהּ

Rashi

את אפרים בימינו משמאל ישראל. הבא לקראת חברו, ימינו כנגד שמאל חברו, וכיון שהוא הבכור מִימֵן לברכה:

Но Израиль простер правую руку
свою, и положил на голову Ефрема,
хотя он был младший, а левую руку
свою на голову Манассии; умышленно
положил он руки свои так, хотя
Манассия был первенец.

וְאוֹשֵׁיט יִשְׂרָאֵל יֵת יְמִינָה וְשׁוּי עַל רִישָׁא דְאֶפְרַיִם
וְהוּא זְעִירָא וְיֵת שְׁמָאלָה עַל רִישָׁא דְמְנַשֶּׁה אַחֲכֻמִּינוֹן
לִידוּהִי אֶרִי מְנַשֶּׁה בּוֹכְרָא

Rashi

שכל את ידיו. כתרגומאֶחְכְּמִינוֹן, בהשכל וחכמה השכיל את ידיו לכך, ומדעת, כי יודע היה כי מנשה הבכור, ואף על פי כן
לא שת ימינו עליו:

12 וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעַם בְּרַכּוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפּוֹ אֶרְצָה:

13 וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם בְּיַמִּינוֹ מְשֻׁמָּאל ^{left}

יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בְּשֻׁמָּאלוֹ מִיְמִין יִשְׂרָאֵל וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו:

14 וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ וַיִּשֶׁת עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא

הַצֶּעִיר ^{little} וְאֶת־שְׁמָאלוֹ עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שְׁכַל אֶת־יְדָיו

כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר:

И благословил Иосифа, и сказал: Бог,
пред которым ходили отцы мои
Авраам и Исаак, Бог, пасший меня с
тех пор, как существую, до сего дня,

וּבְרִיךְ יֵת יוֹסֵף וַאֲמַר יְיָ דִּי פִלְחוּ אֲבֹהֵי קִדְמוֹהִי
אֲבֹרְהֶם וַיִּצְחָק יְיָ דָּזֵן יְתִי מִדְּאִיתָנִי עַד יוֹמָא הַדִּין

Ангел, избавлявший меня от всякого
зла, да благословит этих отроков, и да
наречено будет на них имя мое и имя
отцов моих Авраама и Исаака, и да
размножатся они, как рыбы, посреди
земли.

מְלָאכָא דִּי פִרְק יְתִי מְכַל בִּישָׁא יְבָרַךְ יֵת עוֹלָמָיָא
וַיִּתְקַרֵּי בְהוֹן שְׁמִי וְשׁוּם אֲבֹהֵי אֲבֹרְהֶם וַיִּצְחָק וּכְנוּנִי
יִמָּא יִסְגוֹן בְּגוֹ בְּנֵי אֲנָשָׁא עַל אַרְעָא

Rashi
המלאך הגואל אותי. מלאך הרגיל להשתלח אלי בצרתי, כענין שנאמר ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב וגו' אנכי האל
בית אל:
יברך את הנערים. מנשה ואפרים:

וידגו. כדגים הללו שפריים ורבים ואין עין הרע שולטת בהם:

15 וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכִּי אֲבֹתִי
לִפְנֵי אֲבֹרְהֶם וַיִּצְחָק הָאֱלֹהִים הָרַעָה אֱתִי מֵעוֹדִי
עַד־הַיּוֹם הַזֶּה:

16 הַמְּלָאךְ הַגֹּאֵל אֱתִי מִכָּל־רָע יְבָרֶךְ אֶת־הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא
בָּהֶם שְׁמִי וְשׁוּם אֲבֹתִי אֲבֹרְהֶם וַיִּצְחָק וַיִּדְּגוּ לְרֹב
to spawn
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

שלישי

Когда увидел Иосиф, что отец его
положил правую руку свою на голову
Ефрема, то не понравилось это в
глазах его; и приподнял он руку отца
своего, чтобы передвинуть ее с головы
Ефрема на голову Манассии.

וַחֲזָא יוֹסֵף אֶרֶי שׁוֹי אָבוּהִי יָד יְמִינָה עַל רִישָׁא
דְּאֶפְרַיִם וּבְאִישׁ בְּעֵינֹהִי וְסָעַד יָדָא דְּאָבוּהִי לְאַעֲדָא
יָתָה מֵעַל רִישָׁא דְּאֶפְרַיִם לְאַנְחוּתָה עַל רִישָׁא דְּמְנַשֶּׁה

И сказал Иосиф отцу своему: не так,
отец мой! ибо этот — первенец,
положи правую руку твою на его
голову.

וַאֲמַר יוֹסֵף לְאָבוּהִי לָא כֵּן אַבָּא אֶרִי דִּין בּוֹכְרָא שׁוֹ
יְמִינָךְ עַל רִישָׁה

Но отец его не согласился, и сказал:
знаю, сын мой, знаю; он также
сделается народом, и он также будет
велик, но меньший его брат будет
больше его, и потомство его будет
сонмище племен.

וְסָרִיב אָבוּהִי וַאֲמַר יָדְעָנָא בְּרִי יָדְעָנָא אִף הוּא יֵהִי
לְעַמָּא וְאִף הוּא יִסְגִי וּבְרָם אַחוּהִי זְעִירָא יִסְגִי מִנָּה
וּבְנוֹהִי יִהְיוּ שְׁלִיטִין בְּעַמְמָא

17 וַיֵּרָא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יָד־יְמִינוֹ עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם

וַיִּרְע בְּעֵינָיו וַיִּתְמָךְ יָד־אָבִיו לְהַסִּיר אֹתָהּ מֵעַל

to sustain

רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה:

Rashi

ויתמך יד אביו. הרימה מעל ראש בנו ותמכה בידו:

18 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִי־זֶה הַבְּכֹר שֵׁם

יְמִינָךְ עַל־רֹאשׁוֹ:

19 וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדְעָתִי בְנִי יָדְעָתִי גַם־הוּא

to refuse

יִהְיֶה־לָעָם וְגַם־הוּא יִגְדֹל וְאוּלָם אַחִיו הַקָּטָן יִגְדֹל

מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־הַגּוֹיִם:

ידעתי בני ידעתי. שהוא הבכור:

גם הוא יהיה לעם. ויגדל, שעתיד גדעון לצאת ממנו, שהקב"ה עושה נס על ידו:
ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו. שעתיד יהושע לצאת ממנו, שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל:
וזרעו יהיה מלא הגוים. כל העולם יתמלא בצאת שמעו ושמיו, כשיעמיד חמה בגבעון וירח בעמק אילון:

И благословил их в тот день, и сказал:
тобою будет благословлять Израиль
так: да сделает тебя Бог, как Ефрема и
Манассию! И поставил Ефрема
впереди Манассии.

20 וַיְבָרֶכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמֹר בֶּן יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לְאֹמֶר

יְשִׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת־אֶפְרַיִם לִפְנֵי

מְנַשֶּׁה:

וּבְרִיכָנוּן בְּיוֹמָא הַהוּא לְמִימַר בֶּן יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לְמִימַר
יְשׁוּינֶךָ יי כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת־אֶפְרַיִם קֶדֶם
מְנַשֶּׁה

בן יברך ישראל. הבא לברך את בניו, יברכם בברכתם, ויאמר איש לבנו ישימך אלהים כאפרים וכמנשה:

וישם את אפרים. בברכתו לפני מנשה, להקדימו בדגלים ובחנוכת הנשיאים:

И сказал Израиль Иосифу: вот, я
умираю; но Бог будет с вами, и
возвратит вас в землю отцов ваших.

21 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים

עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם
בְּסַעֲדָכֶם וְיָתִיב יְתִכֶן לְאֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם

Так я даю тебе, преимущественно
пред братьями твоими, один участок,
из того, что я возьму из рук Эмореев
мечем моим и луком моим.

22 וְאֲנִי נֹתֵתִי לְךָ שָׂכָם אֶחָד עַל־אֶחָד אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיָּד

הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבִקְשִׁתִּי: (פ)

וְאֲנִי יְהִיבִית לְךָ חוֹלֶק חֵד יְתִיר עַל אֶחָד דִּי נָסִיבִית
מִיָּדָא דְאֱמֹרָאָה בְּצִלוֹתִי וּבִבְעוֹתִי

ואני נתתי לך. לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי, וגם אני נתתי לך נחלה שתקבר בה, ואיזו, זו שכם, שנאמר וְאֵת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הָעֵלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשָׁכֶם:

שכם אחד על אחיך. שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתירה על אחיך:

בחרבי ובקשתי. כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם, נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם, וְחָגַר יַעֲקֹב כְּלִי מִלְחָמָה כְּנֻגָּדָן. דבר אחר שכם אחד, הוא הבכורה, שיטלו בניו שני חלקים, ושכם לשון חלק הוא, כתרגומו, והרבה יש לו דומים במקרא, פִּי תִשְׁתַּמּוּ שָׁכֶם (תהלים כא, יג), תשית שונאי לפני לחלקים, אֶחָדָה שָׁכֶם (שם ס, ח), דֶּרֶךְ יִרְצָחוּ שָׁכֶמָה (הושע ו, ט) איש חלקו, לְעֵבֶדוֹ שָׁכֶם אֶחָד (צפניה ג, ט):

אשר לקחתי מיד האמורי. מיד עשו, שעושה מעשה אמורי. דבר אחר, שהיה צד אביו באמרי פיו:

בחרבי ובקשתי. היא חכמתו ותפלתו. (ועיין ברא"ם שכתב דאי אפשר לפרש על חרבם של שמעון ולוי, דהא לא עשו מדעתו, שהרי כעס עליהם על זה. ולענד"נ בלאו הכי אי אפשר לפרש עליהם, דמה נתינת טעם יהיה על שנתנו ליוסף מפני שלקחוהו שמעון ולוי בחרבם ובקשתם, והלא אדרבה מזה הטעם ראוי שינתן לשמעון ולוי ולא ליוסף ודו"ק):

רביעי

בראשית 49

И воззвал Иаков к сынам своим, и
сказал: соберитесь, и я возведу вам,
что встретит вас в позднейшие дни.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב לְבָנָיו וַיֹּאמֶר אֲתַפְּנֶשׁוּ וְאֶחָיו לְכוּן יְתִי

יַעֲרַע יִתְכּוֹן בְּסוֹף יוֹמָיָא

1 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֶאֱסָפּוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת

אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

Rashi

ואגידה לכם. בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, והתחיל אומר דברים אחרים (ב"ר צח, ב):

Сойдитесь, и послушайте, сыны
Иакова, послушайте Израиля, отца
вашего.

אֲתַפְּנֶשׁוּ וְאֶחָיו לְכוּן יַעֲקֹב וְקָבִילוּ אוֹלָפָן מִן יִשְׂרָאֵל

אָבוֹכּוֹן

2 הִקְבִּיצוּ וְשָׁמְעוּ בְנֵי יַעֲקֹב וְשָׁמְעוּ אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם:

Рувим, ты первенец мой, сила моя, и
начаток мощи моей, превосходный
величием и превосходный
могуществом!

an
elevation
or
leprous...

3 רֹאבוֹן בְּכָרִי אֵתָּה כְּחֵי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יִתֵּר שְׂאֵת

וְיִתֵּר עֹז:

רֹאבוֹן בּוֹכְרִי אֶת חֵילִי וְרֵישׁ תְּקִפִּי לָךְ הָיָה חֲזִי לְמַסָּב
תִּלְתָּא חוֹלְקִין בְּכִירוּתָא כְּהִנְתָּא וּמַלְכוּתָא

Rashi

וראשית אוני. היא טפה ראשונה שלו, שלא ראה קרי מימיו (ב"ר שם ד):
אוני. כוחי, כמו מְצַאֲתִי און לי (הושע יב, ט), מֵרֵב אוֹנִים (ישעיה מ, כו), וּלְאִין אוֹנִים (שם כט):
יתר שאת. ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה, לשון נשיאות כפים:
ויתר עז. במלכות, כמו וַיִּתֵּן עֹז לְמֶלֶכּוֹ (שמואל-א ב, י), ומי גרם לך להפסיד כל אלה:

Но ты стремителен, как вода, — тебе
не превосходить! ибо ты взошел
на ложе отца твоего; тогда ты
осквернил того, кто всходил на
постель мою.

4 פָּחַז כַּמִּים אֶל־תּוֹתֵר כִּי עָלִית מִשְׁכְּבִי אָבִיךָ אֵז

ebullition

חֲלָלָת יִצְעוּי עֲלֶה: (פ) bed

עַל דְּאֻזְלָתָא לְקַבֵּל אֶפְיָךְ הָא כְּמִיָּא בְּרָם לֹא אֶהְיֶתָּא
חוֹלֵק יִתֵּר לֹא תִסָּב אֲרִי סְלִקְתָּא בֵּית מִשְׁכְּבִי אָבוּךְ
בְּכֹן אֶחָלָתָא לְשׁוּוּיִי בְּרִי סְלִקְתָּא

Rashi

פחז כמים. הפחז והבהלה אשר מהרת להראות כעסך, כמים הללו הממהרים למרוצתם. לכך:
אל תותר. אל תרבה ליטול כל היתרות הללו שהיו ראויות לך, ומהו הפחז אשר פָּחַזְתָּ:
כי עלית משכבי אביך אז חללת. אותו שם שעלה על יצועי, והיא השכינה שהיה דרכה להיות עולה על יצועי:
פחז. שם דבר הוא, לפיכך טעמו למעלה, וכולו נקוד פת"ח, ואלו היה לשון עבר, היה נקוד חציו קמ"ץ וחציו פת"ח, וטעמו
למטה:
יצועי. לשון משכב, על שם שמציעים אותו על ידי לְבָדִין וּסְדִינִין, והרבה דומים לו, אֵם זְכָרְתִּיךְ עַל יִצְעוּי (תהלים סג, ז), אֵם
אֶעֱלֶה עַל עֶרְשׁ יִצְעוּי (שם קלב, ג):

Симеон и Левий братья, орудия
насилия сроднение их.

a sword
5 שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחִים כָּלִי חָמֶס מְכַרְתֵּיהֶם:

שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחִין גְּבָרִין גְּבָרִין בְּאַרְעַ תּוֹתְבוֹתָהוֹן עֲבָדוּ
גְבוּרָא

Rashi

שמעון ולוי אחים. בעצה אחת, על שכמ ועל יוסף, ויאמרו איש אל אחיו וגו' ועתה לכו ונהרגו, מי הם, אם תאמר ראובן או יהודה, הרי לא הסכימו בהריגתו, אם תאמר בני השפחות, הרי לא היתה שנאתן שלמה, שנאמר והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה וגו', יששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים מהם, על כרחך שמעון ולוי הם שקראם אביהם אחים: כלי חמס. אומנות זו של רציחה חמס הוא בידכם, מברכת עשו היא, זו אומנות שלו היא, ואתם חמסתם אותה הימנו: מכרתיכם. לשון כלי זיין, הסיף בלשון יוני מכי"ר (תנחומא ויחי ט). דבר אחר מכרתיכם, בארץ מגורתם נהגו עצמן בכלי חמס, כמו מכורותיך ומולדותיך (יחזקאל טז, ג), וזה תרגום של אונקלוס:

В совет их да не внидет душа моя, и к
собранию их да не приобщится слава
моя; ибо в гневѣ своем убили они
мужей, и в своевољстве своем
изуродовали волов.

secret
6 בְּסֹדֶם אֶל־תֵּבָא נַפְשִׁי בְּקֶהְלָם אֶל־תִּתֵּחַד כְּבֹדִי כִּי

to pluck up
בְּאַפִּם הָרְגוּ אִישׁ וּבְרִצְנָם עָקְרוּ שׁוֹר:

בְּרִצְוֹהוֹן לֹא הָיוּ נַפְשִׁי בְּאַתְפְּנִישְׁהוֹן לְמַהֵר לֹא נִחְתִּית
מִן יָקָרִי אָרִי בְּרִגְזָהוֹן קָטְלוּ קָטוֹל וּבְרִעוּתָהוֹן תָּרְעוּ
שׁוֹר סְנָאָה

Rashi

בסדם אל תבא נפשי. זה מעשה זמרי, כשנתקבצו שבטו של שמעון להביא את המדינית לפני משה, ואמרו לו זו אסורה או מותרת, אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך, אל יזכר שמי בדבר, שנאמר זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, ולא כתב בן יעקב (ב"ר צט, ו):

בקהלם. כשיקהיל קרח שהוא משבטו של לוי, את כל העדה על משה ועל אהרן: אל תחד כבודי. שם אל יתיחד עמהם שמי, שנאמר קרח בן יצחק בן קהת בן לוי, ולא נאמר בן יעקב, אבל בדברי הימים (א ו, כב), כשנתיחסו בני קרח על הדוכן, נאמר בן קרח בן יצחק בן קהת בן לוי בן ישראל: אל תחד כבודי. כבוד לשון זכר הוא, ועל כרחך אתה צריך לפרש כְּמִדְבָּר אל הכבוד, ואומר אתה כבודי אל תתיחד עמהם, כמו לֹא תִחַד אֶתֶם בְּקִבּוּרָה (ישעיה יד, כ):

כי באפם הרגו איש. אלו חמור ואנשי שכמ, ואינן חשובין כולם אלא כאיש אחד (שופטים ו, טז), וכן הוא אומר בגדעון, וְהָפִית אֶת מִדִּין כְּאִישׁ אֶחָד וְכֵן בְּמִצְרַיִם סוֹס וְרוֹקְבוֹ רָמָה בָּיָם, זהו מדרשו. ופשוטו, אנשים הרבה קורא איש, כל אחד לעצמו, באפם הרגו כל איש שכעסו עליו, וכן וְלִמַּד לְטָרֵף טָרַף אָדָם אָכַל (יחזקאל יט, ג):

וברצונם עקרו שור. רצו לעקור את יוסף שנקרא שור, שנאמר בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. עקרו אשרישו"ר בלע"ז, לשון אֵת סוֹסִיקָם תַּעֲקֹר (יהושע יא, י):

Да будет проклят гнев их, который
силен, и ярость их, которая свирепа;
разделю их в Иакове, и рассею их в
Израиле.

an
outburst of
passion
7 אָרוֹר אָפֶם כִּי עָז וְעִבְרָתָם כִּי קָשָׁתָהּ אַחֲלֵקֵם

בִּיעָקֹב וְאֶפְיָצֵם בְּיִשְׂרָאֵל: (ס)

ליט רְגֵזָהוֹן אָרִי תִקִּיף וְחִמְתָּהוֹן אָרִי קָשָׂא אַפְלָגוֹן
בִּיעָקֹב וְאֶבְדָּרְנוֹן בְּיִשְׂרָאֵל

Rashi

ארור אפם כי עז. אפילו בשעת תוכחה לא קלל אלא את אפם, וזהו שאמר בלעם מָה אָקֵב לֹא קִבֵּה אֵל: אַחֲלֵקֵם בִּיעָקֹב. אפרידם זה מזה, שלא יהא לוי במגן השבטים, והרי הם חלוקים. דבר אחר, אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושבטו של לוי עָשָׂאוּ מְחִזֵּר על הגרנות לתרומות ולמעשרות, נתן לו תפוצתו דרך כבוד:

Иуда! тебя восхвалят братья твои,
рука твоя будет на вые врагов твоих,
тебе поклонятся сыны отца твоего.

the nape or
back of
the...
8 יְהוּדָה אֶתָּה יוֹדוּךָ אֶחָיִךְ יִדְךָ בְּעֶרְףְּ אֵיבֶיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ

לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ:

יְהוּדָה אֶת אוֹדִיתָ וְלֹא בְהִיתָתָא בְּךָ יוֹדוֹן אֶחָיִךְ יִדְךָ
תִּתְקַף עַל בְּעַלֵּי דְבָבְךָ יִתְבַּדְרוּן סְנָאָךְ יִהוֹן מְחִזְרִין
קִדְל קִדְמָךְ וְיִהוֹן מְקִדְמִין לְמִשְׁאֵל בְּשַׁלְמָךְ בְּנֵי אָבוֹךְ

Rashi

יהודה אתה יודוך אחיך. לפי שהוכיח את הראשונים בְּקִנְטוּרִים, התחיל יהודה לסוג לאחוריו (ב"ר צח, ה) (שלא יוכיחו על מעשה תמר), וקראו יעקב בדברי רצוי, יהודה לא אתה כמותם: ידך בערף איביך. בימי דוד, ואיבי תָּתָה לִי עֶרְףְּ (שמואל"ב כב, מא):

בני אביך. על שם שהיו מנשים הרבה, לא אמר בני אמך, כדרך שאמר יצחק:

Юный лев — Иуда; с ловитвы, сын
мой, ты поднимаешься; преклонился
он, возлег, как лев и как львица, —
кто поднимет его?

to bend the
knee

9 גֹּר אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנֵי עֲלִית פָּלַע

a lion
(properly)

to crouch

רָבִץ פְּאַרְיָה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּ:

שֶׁלֹטוֹן יִהְיֶה בְּשֵׁרוּיָא וּבְסוּפָא יִתְרַבָּא מְלָכָא מְדָבִית
יְהוּדָה אַרְי מְדִין קִטְלָא בְּרִי נִפְשָׁו סִלְקָתָא יְנוּחַ יִשְׁרִי
בְּתַקוּף פְּאַרְיָא וּכְלִיתָא וְלִית מְלָכוּ דְתוּעִזְעִינָה

Rashi

גור אריה. על דוד נתנבא בתחלה, גור, בהיות שאול מלך עלינו אתה היית המוציא והמביא את ישראל (שם ה, ב), ולבסוף
אריה, כשהמליכוהו עליהם. וזהו שתרגם שֶׁלֹטוֹן יִהְיֶה בְּשֵׁרוּיָא, בתחלתו:
מטרף. ממה שחשדתיך בטֶרֶף יוֹסֵף חָיָה רָעָה אֶכְלָתָהּ, וזהו יהודה שנמשל לאריה:
בני עלית. סִלְקָתָא את עצמך ואמרת מֶה בָּצַע וגו', וכן בהריגת תמר שהודה צָדָקָה מִמֶּנִּי, לפיכך כרע רבץ וגו', בימי שלמה איש
תחת גִּפְנוֹ וגו' (מלכים-א ה, ה):

Не отойдет скипетр от Иуды, и
судейский жезл из среды ног его,
пока не придет он в Шило, и ему —
покорность племен.

properly

10 לֹא־יִסּוּר שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶק מִבֵּין רַגְלָיו עַד

obedience

כִּי־יָבֹא שִׁילֹה וְלֹו יִקְהָת עַמִּים:

לֹא יַעֲדִי עֶבֶד שֶׁלֹטוֹן מְדָבִית יְהוּדָה וְסִפְרָא מִבְּנֵי בְנוֹהִי
עַד עֲלָמָא עַד דִּי־יִתִּי מְשִׁיחָא דְדִילָה הִיא מְלָכוּתָא וְלָהּ
יִשְׁתַּמְעוּן עַמִּיָּא

Rashi

לא יסור שבט מיהודה. מדוד ואילך אלו ראשי גליות שבבבל (סנהדרין ה.), שרודים את העם בשבט, הממונים על פי
המלכות:
ומחקק מבין רגליו. תלמידים, אלו נשיאי ארץ ישראל:
עד כי יבא שילה. מלך המשיח שהמלוכה שלו, וכן תרגמו אונקלוס. ומדרש אגדה, שילו, שי לו שנאמר יוֹבִילוּ שִׁי לְמוֹרָא
(תהלים עו, יב):
ולו יקחת עמים. אסיפת העמים, שהיו"ד עיקר היא ביסוד, כמו יִפְעֹתָךְ, ופעמים שנופלת ממנו, וכמה אותיות משמשות בלשון
זה, והם נקראים עיקר נופל, כגון נו"ן של נוגף, ושל נושך, ואל"ף שבאֲחֻזָּתִי בְּאֲזִנֶּיכֶם (איוב יג, ז), ושבִּאֲחֻזָּתִי חֶרֶב (יחזקאל
כא, כ), (והוא לשון חרב ופירוש אימת חרב והוא לשון זיין) וְאֶסּוּר שָׁמֶן (מלכים-ב ד, ב), אף זה יקחת עמים, אסיפת עמים,
שנאמר אֶלְיוֹ גּוֹיִם יִדְרְשׁוּ (ישעיה יא, י), ודומה לו עֵין תִּלְעַג לָאֵב וְתִבֹּז לִיקְהָת אֵם (משלי ל, יז), לקבוץ קמטים שבפניה מפני
זקנתה, ובגמרא דיתבי ומָקְהוּ אֶקְהָתָא בְּשׁוּקֵי דְנִהָרְדָּעָא [דפומבדיתא] במסכת יבמות (קי:), ויכול היה לומר קהיית עמים:

Привязывает он к винограду осленка
своего, и к виноградной ветви сына
ослицы своей; моет в вине одеяние
свое, и в крови виноградин одежду
свою.

11 אֶסְרִי לִגְפֶן עֵירָה [עִירוֹ] וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו כֶּבֶס
a female donkey a vine stock
בִּינִי לְבִשְׁוֹ וּבְדָם עֵנָבִים סוּתָה [סוּתוֹ]:
a grape

יִסְחָר יִשְׂרָאֵל לְקָרְתָּה עֲמָא יִבְנוּ הִיכְלָה יְהוֹן צְדִיקָא
סָחֹר סָחֹר לֵה וְעַבְדֵי אוֹרֵיתָא בְּאוּלְפִן עֲמָה יְהִי
אֲרָגוֹן טָב לְבוּשׁוֹהִי כְּסוּתָה מִלָּא מִלָּא צָבַע זְהוּרִי
וְצַבְעוֹנִין

Rashi

אסרי לגפן עירה. נתנבא על ארץ יהודה שתהא מושכת יין כמעין, איש יהודה יאסור לגפן עיר אחד, ויטענו מגפן אחת, ומשורק אחד בן אתון אחד: שרקה. זמורה ארוכה, קוריי"רא בלע"ז: כבס ביין. כל זה לשון רבוי יין: סוּתָה. לשון מין בגד הוא, ואין לו דמיון במקרא: אסרי. כמו אוסר, דוגמתו מְקִימִי מַעֲפָר דָּל (תהלים קיג, ז), הִשְׁבִּי בְשָׁמַיִם (שם קכג, א), וכן בני אתונו כענין זה. ואונקלוס תרגם במלך המשיח. גפן הם ישראל, עירה זו ירושלים, שורקה אלו ישראל, וְאֶנְכִי נִטְעַתִּיךָ שֶׁרָק (ירמיה ב, כא): בני אתנו. יִבְנוּ הִיכְלָה, לשון שְׁעַר הָאֵיתָן בספר יחזקאל (מ, טו), ועוד תרגמו בפנים אחרים. גפן אלו צדיקים, בני אתונו עַבְדֵי אוֹרֵיתָא בְּאוּלְפִן, על שם רִכְבֵי אֶתְנֹת צְחֹרֹת: כבס ביין. יְהִי אֲרָגוֹן טָב לְבוּשׁוֹהִי, שציבעו דומה ליין, וצבעונין הוא לשון סוּתָה, שהאשה לובשת, ומסיתה בהן את הזכר ליתן עיניו בה. ואף רבותינו פירשו בגמרא, לשון הסתת שכרות, במסכת כתובות (קיא:), ועל היין, שמא תאמר אינו מְרֻה, תלמוד לומר סוּתָה:

Красен он очами от вина, и бел
зубами от молока.

12 חִכְלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן־שָׁנִים מַחְלָב: (פ)
darkly flashing

יִסְמְקוֹן טוּרוֹהִי בְּכַרְמוֹהִי יִטּוּפוֹן נַעְוֹהִי בְּחֶמֶר יְחֹרֶן
בְּקַעְתָּה בְּעִיבוֹר וּבְעֶדְרִי עֲנָא

Rashi

חכלילי. לשון אודם, כתרגומו, וכן לְמִי חִכְלֹלֹת עֵינַיִם (משלי כג, כט), שכן דרך שוּתִי יין עיניהם מאדימין: מחלב. מרוב חלב, שיהא בארצו מרעה טוב לעדרי צאן, וכן פירוש המקרא, אדם עינים יהא מרוב יין, ולבן שנים יהא מרוב

חלב. ולפי תרגומו עינים ל' הרים שמשם צופים למרחוק. ועוד תרגמו בפנים אחרים, לשון מעינות וקילוח היקבים, נְעוּהָי, יקבים שלו, ולשון ארמי הוא במסכת עבודה זרה (עד:), נְעוּהָ ארתחו, יְחוּרָן בְּקַעְתִּיהָ תרגם שנים, לשון שני הסלעים:

Завулон у пристани морской
расположится; он у пристани
корабельной, а предел его до Сидона.

a ship beach
אָנִיּוֹת לְחֹף יָמִים יִשְׁכֵּן וְהוּא לְחֹף אֲנִיּוֹת 13

her thigh
וִירְכָתָהּ עַל-צִידָן: (ס)

זבולן על ספר יממא ישרי והוא יכבש מחוזין בספינן
וטוב ימא ייכול ותחומה יהי מטי על צידון

Rashi

זבולן לחוף ימים. על חוף ימים תהיה ארצו, חוף, כתרגומו ספר, מרק"א בלע"ז, והוא יהיה מצוי תדיר אל חוף אניות, במקום הנמל, שאניות מביאות שם פרקמטיא, שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא, וממציא מזון לשבט יששכר, והם עוסקים בתורה, הוא שאמר משה שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָהּ וַיִּשְׁכֶּר בְּאֶהְלֶיהָ (דברים לג, יח), זבולן יוצא בפרקמטיא, ויששכר עוסק בתורה באהלים (תנחומא ויחי יא):

וירכתו על צידן. סוף גבולו יהיה סמוך לצידון, וירכתו, סופו, כמו וְלִירְכָתִי הַמִּשְׁכָּן:

Иссахар — осел костистый,
возлеглий среди загороды.

from the
lip/edge of a bone
יִשְׁשַׁכֵּר חֲמֹר גָּרַם רִבֵּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים: 14

יששכר עתיר בנכסין ואחסנתה בין תחומיא

Rashi

יששכר חמור גרם. חמור בעל עצמות, סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד: רבץ בין המשפתיים. כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית, וכשהוא רוצה לנוח, רובץ בין התחומין בתחומי העיירות שהולך שם פרקמטיא:

Он увидел покой, что он хорош, и
землю, что она приятна: и преклонил
хребет свой под ношу, и стал
оброчным работником.

to be
agreeable rest
וַיֵּט מְנַחֵה כִּי טוֹב וְאֶת-הָאָרֶץ כִּי נֶעְמָה וַיֵּט 15
שָׁכְמוֹ לְסִבְלָה וַיְהִי לְמַסְעֵבֶד: (ס)

וחזא חולקא ארי טב וית ארעא ארי מעבדא פירין
ויכבש מחוזי עממא וישיצי ית דיריהון ודאשתארו
בהון יהון לה פלחין ומסקי מסין

Rashi

וירא מנוחה כי טוב. ראה לחלקו ארץ מבורכת וטובה להוציא פירות:

ויט שכמו לסבל. עול תורה:

ויהי. לכל אחיו ישראל:

למס עבד. לפסוק להם הוראות של תורה וסדרי עבדן, שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל

ראשיהם מאתים (דברי הימים א יב, לג), מאתים ראשי סנהדראות העמיד, וכל אחיהם על פיהם:

ויט שכמו. השפיל שכמו, כמו ויט שמים הטו אונקלס. ואונקלס תרגם בפנים אחרים, ויט שכמו לסבול מלחמות, ולכבוש

מחוזות, שהם יושבים על הספר, ויהיה האויב כבוש תחתיו למס עובד:

Дан судить будет племя свое, как
одно из колен Израилевых.

16 דן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל:

מדבית דן יתבחר ויקום גברא בימיהי יתפרק עמה

ובשנוהי ינוחון כחדא שבטיא דישראל

Rashi

דן ידיו עמו. ינקום נקמת עמו מפלשתים, כמו כי ידיו ה' עמו:

כאחד שבטי ישראל. כל ישראל יהיו כאחד עמו, ואת כלם ידיו, ועל שמשון נבא נבואה זו. ועוד יש לפרש כאחד שבטי

ישראל, כמיוחד שבשבטים, הוא דוד שבא מיהודה:

Да будет Дан змеем на дороге,
василиском на пути, уязвляющим
пятю коня, и всадник его падет
навзничь.

to strike
with a sting

a kind of
serpent

17 יהידן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח הנשף

עקבי סוס ויפל רכבו אחר:

יהי גברא דיתבחר ויקום מדבית דן אימתה תתרימי

על עממיא ומחתה תתקף בפלשתאי כחיי חורמן

ישרי על ארחא וכפתנא יכמון על שבילא יקטיל גברי

משרית פלשתאי פרשין עם רגלאין יעקר סוסון

ורתכין וימגר רוכביהון לאחורא

Rashi

שפיפן. הוא נחש, ואומר אני שקראו כן על שם שהוא נושף כמו ואתה תשופנו עקב (בראשית ג, טו):

הנושך עקבי סוס. כך דרכו של נחש. ודמהו לנחש הנושך עקבי סוס. ויפל רכבו אחר. שלא נגע בו, ודוגמתו מצינו בשמשון,

וילפת וגו' את שני עמודי התנוף וגו' (שופטים טז, כט), ושעל הגג מתו. ואונקלס תרגם כחיי חורמן, שם מין נחש שאין רפואה

לנשיכתו, והוא צפוני, וקרוי חורמן על שם שעושה הכל חרס, וכפתנא, כמו פתן, יכמון, יארוב:

На помощь Твою уповаю, Превечный.

18 לִישׁוּעָתְךָ קוֹיָתִי יְהוָה: to bind together

לְפוֹרְקָנְךָ סִבְרִית יי

Rashi

לישועתך קויתי ה'. נתנבא שינקרו פלשתים את עיניו, וסופו לומר זכרני נא ונחזקני נא אף הפעם (שם כח):

חמישי

Гад — толпа притеснителей теснит

его, а он оттеснят ее по пятам.

19 גַּד גָּדוֹד יְגוּדֵנוּ יְהוּא יִגְד עֲקֵב: (ס) to crowd upon

מִדְּבֵית גַּד מִשְׁרֵית מְזִינִין כִּד יַעֲבְרוּן יַת יִרְדְּנָא קָדָם

אַחִיהוֹן לְקָרְבָּא וּבְנִכְסֵין סְגִיאִין יְתוּבוֹן לְאַרְעָהוֹן

Rashi

גד גדוד יגודנו. כולם לשון גדוד הם, וכך חברו מנחם. ואם תאמר אין גדוד בלא שני דלתי"ן, יש לומר גדוד שם דבר צריך שני דלתי"ן, שכן דרך תיבה בת שתי אותיות להכפל בסופה, ואין יסודה אלא שתי אותיות, וכן אמר כַּצְפוֹר לְנוֹד (משלי כו, ב), מגזרת וְשִׁבְעָמִי נָדָדִים (איוב ז, ד), שם נִפְל שְׁדוֹד (שופטים ה, כז), מגזרת יְשׁוּד צִהָרִים, אף יגוד יגודנו, וגדוד מגזרה אחת הם, וכשהוא מדבר בלשון יפעל, אינו כפול, כמו יגוד, יגוד, ירום, ישוד, ישוב, וכשהוא מתפעל או מפעיל אחרים, הוא כפול, כמו יתגודד, יתגודד, יתרום, יתבולל, יתעודד, ובלשון מפעיל יתום וְאֶלְמָנָה יְעוֹדֵד (תהלים קמו, ט), לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֱלֹיו (ישעיה מט, ה), מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת (שם נח, יב), אף יגודנו האמור כאן אינו לשון שיפעילוהו אחרים, אלא כמו יגוד הימנו, כמו בְּנֵי יִצְחָק (ירמיה י, כ), יצאו ממני. גד גדוד יגודנו, גדודים יגודו הימנו, שיעברו הירדן עם אחיהם למלחמה כל חלוץ עד שנכבשה הארץ:

והוא יגד עקב. כל גדודיו ישובו על עקבם לנחלתם שלקחו בעבר הירדן, ולא יפקד מהם איש:

עקב. בדרכן ובמסילותם שהלכו ישובו, כמו וְעִקְבוֹתֶיהָ לֹא נִוְדְּעוּ (תהלים עז, כ), וכן בְּעִקְבֵי הַצֹּאן (שיר השירים א, ח), בלשון לע"ז תרציא"ס:

Об Асире: тучен хлеб его, и он будет

доставлять царские яства.

20 מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לַחֲמֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדָנֵי מַלְךְ: (ס) delicacy

דָּאֲשֶׁר טָבָא אֲרֵעָה וְהוּא מְרַבֵּיא בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִין

Rashi

מאשר שמנה לחמו. מאכל הבא מחלקו של אשר יהא שָׁמֶן, שיהיו זיתים מרובים בחלקו, והוא מושך שמן כמעין, וכן ברכו משה וְטוֹבֵל בְּשֶׁמֶן רָגְלוֹ, כמו ששינינו במנחות (פה:), פעם אחת הוצרכו אנשי לודקיא לשמן וכו':

Неффалим — серна вольная: он
доставляет вести приятные.

21 נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחַה הַנֶּתָן אֲמָרִי שֹׁפֵר : (ס) beauty doe

נִפְתָּלִי בְּאַרְעַ טָבָא יִתְרָמִי עֲדָבָה וְאַחֲסִנְתָּהּ תְּהִי
מְעַבְדָּא פִּירִין יְהוֹן מוֹדֵן וּמְבָרְכִין עֲלֵיהוֹן

Rashi

אילה שלחה. זו בקעת גינוסר, שהיא קלה לבשל פירותיה, כאילה זו שהיא קלה לרוץ, אילה שלוחה, אילה משולחת לרוץ:

הנתן אמרי שפר. כתרגומו. דבר אחר, על מלחמת סיסרא נתנבא, וְלִקְחָתָּ עִמָּךְ עֲשָׂרַת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נִפְתָּלִי וגו' (שופטים ד, ו), והלכו שם בזרזות, וכן נאמר שם לשון שלוח, בְּעֶמְקִי שְׁלַח בְּרַגְלִיו.
הנתן אמרי שפר. על ידם נִשְׁרוּ דְּבוּרָה וּבֶרֶק שִׁירָה. ורבותינו דרשוהו על יום קבורת יעקב, כשערער עָשָׂו על המערה, במסכת סוטה (יג.). ותרגומו יִתְרָמִי עֲדָבָה, יפול חבלו, והוא יודה על חלקו אמרים נאים ושבח:

Отрасль разросшаяся — Иосиф,
отрасль, разросшаяся при источнике,
ветвями перекинувшаяся чрез ограду.

22 בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלִי-עֵינָיו בָּנוֹת צָעָדָה to pace

עלי-שור:

בְּרִי דִּיסְגִי יוֹסֵף בְּרִי דִּיתְבְּרֹךְ כְּגֹפֶן דִּנְצָב עַל עֵינָא
דְּמֵיא תִּרְיִן שְׁבֻטִין יִפְקוּן מִבְּנוֹהִי יִקְבְּלוּן חוּלְקָא
וְאַחֲסִנְתָּא

Rashi

בן פרת. בן חן, והוא לשון ארמי, אפריון נְמֻטִייה לרבי שמעון, בסוף בבא מציעא (ק"ט):

בן פרת עלי עין. חנו נְטוּי על העין הרואה אותו:
בנות צעדה עלי שור. בנות מצרים היו צועדות על החומה להסתכל ביפיו, ובנות הרבה צעדה כל אחת ואחת במקום שתוכל לראותו משם. (דבר אחר כצ"ל, כי לפירוש ראשון הוא שור חומה וק"ל).
עלי שור. על ראייתו, כמו אֲשׁוּרְנֹוּ וְלֹא קְרֹוב. (במדבר כד, יז) ומדרש אגדה יש רבים, וזה נוטה ליישב המקרא.
פרת. תי"ו שבו הוא תקון הלשון, כמו עַל דְּבָרָת בְּנֵי הָאָדָם (קהלת ג, יח).
שור. כמו לשור. עלי שור, בשביל לשור. ותרגום של אנוקלוס בנות צעדה עלי שור, תִּרְיִן שְׁבֻטִין יִפְקוּן מִבְּנוֹהִי וכו', וכתב בנות, על שם בנות מנשה, בנות צלפחד, שנטלו חלק בשני עברי הירדן. בְּרִי דִּיסְגִי יוֹסֵף, פורת לשון פריה ורביה. ויש מדרשי אגדה בו המתישבים על הלשון, בשעה שבא עָשָׂו לקראת יעקב, בכולן קדמו האמהות ללכת לפני בניהם להשתחוות, וברחל כתיב נִגַּשׁ יוֹסֵף וַרְחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ, אמר יוסף, רשע הזה עינו רמה, שמא יתן עיניו באמי, יצא לפניו וְשָׁרְבָב קוּמָתוֹ לְכַסּוּתָהּ, והוא שברכו אביו בן פורת, הגדלת עצמך יוסף עלי עין של עָשָׂו, לפיכך זכית לגדולה:

בנות צעדה עלי שור. להסתכל כך בצאתך על מצרים. ועוד דרשוהו לענין שלא ישלוט בזרעו עין הרע, ואף כשברך מנשה ואפרים, ברכם כדגים, שאין עין הרע שולטת בהם:

И огорчали его, и стреляли и
враждовали против него
стреловержцы;

to shoot an
arrow properly arrow to be bitter
: חֲצִים בְּעָלִי וַיִּשְׁטְמֵהוּ רֹבּוֹ וַיִּמְרָרְהוּ 23

וְאֶתְמַרְרוּ יְתֵה וְנִקְמוּהִי וְאָעִיקוּ לָהּ גְבָרִין גְּבָרִין בְּעָלֵי
פְּלִגּוּתָא

Rashi

וימררהו ורבו. וימררהו אחיו, וימררהו פוטיפר ואשתו לאסרו, לשון וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם:

ורבו. נעשו לו אחיו אנשי ריב, ואין הלשון הזה לשון פעלו, שאם כן היה לו לינקד וְרָבוּ כְמוֹ הָמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ וגו', ואף אם לשון רביית חצים הוא, כן היה לו להנקד, ואינו אלא לשון פועלו, כמו שִׁמּוֹ שְׂמִימִים (ירמיה ב, יב), שהוא לשון הושמו, וכן רִמּוֹ מַעֵט, שהוא לשון הורמו, אלא שלשון הורמו והושמו על ידי אחרים, ולשון שמו, רמו, רבו, מאליהם הוא, משוממים את עצמם, נתרוממו מעצמם, נעשו אנשי ריב, וכן דְּמוּ יִשְׁבִּי אֵי, כמו נדמו. וכן תרגם אונקלוס וַיִּמְרְרוּ:

בעלי חצים. שלשונם כחץ, ותרגומו מרי פלגותא, לשון ותהי המחצה, אותן שהיו ראויים לחלוק עמו נחלה:

Но остался тверд лук его, и остались
упруги мышцы рук его, от рук
Мощного Иакова, оттуда, где
Пастырь, камень Израиля,

24 וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ וַיִּפְּזוּ זִרְעֵי יָדָיו מִיַּד
אֲבִיר יַעֲקֹב מִשֵּׁם רַעַה אֲבֹן יִשְׂרָאֵל׃

וְתַבַּת בְּהוֹן נְבִיאֹתָהּ עַל דְּלָמִים אֲרִיָּתָא בְּסִתְרָא וְשׁוּי
בְּתוֹקְפָא רוֹחֶצְנָה בְּכּוֹ יִתְרַמָּא דְּהַב עַל דְּרַעְוֵהי וְאַחֲסִין
מְלִכּוּתָא וְתַקִּיף דָּא הוּא לֵיה מִן קֳדָם אֵל תַּקִּיפָא
דִּיעֲקֹב דִּי בְּמִימְרֵהּ זֶן אֲבֵהּ וּבְנִין זֶרְעָא דִּישְׂרָאֵל

Rashi

ותשב באיתן קשתו. נתישבה בחוֹק: קשתו. חזקו:
ויפזו זרעי ידיו. זו היא נתינת טבעת על ידו, לשון זָהָב מוֹפָז, זאת היתה לו מידי הקב"ה שהוא אביר יעקב, ומשם עלה להיות רועה אבן ישראל, עקרון של ישראל, לשון אָבֵן הָרֹאשָׁה, לשון מלכות, ואונקלוס אף הוא כך תרגמו, ותבת בְּהוֹן נְבִיאֹתֶיהָ, החלומות אשר חלם להם, עַל דְּקָיִים אֲרִיָּא בְּסִתְרָא, תוספת הוא ולא מלשון עברי שבמקרא, וְשֵׁי בְּתוּקָא רֹחֲצָנִיה, תרגום של באיתן קשתו, וכך לשון התרגום על העברי, ותשב נבואתו, בשביל שאיתנו של הקב"ה היתה לו לקשת ולמבטח, בְּכֵן יִתְרָמָא דְּהָב עַל דְּרֻעֵהּ, לכך ויפזו זרועי ידיו, לשון פז:
אבן ישראל. לשון נוטריקון, אב ובן אבהו ובניו, יעקב ובניו:

ורבותינו דרשו ותשב באיתן קשתו, על כבישת יצרו באשת אדוניו, וקוראו קשת על שם שהזרע יורה כחץ. ויפזו זרועי ידיו.
 כמו ויפוצו, שיצא הזרע מבין אצבעות ידיו.
 ויפזו זרועי ידיו. כמו ויפוצו, שיצא הזרע מבין אצבעות ידיו.
 מידי אביר יעקב. שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו', כדאיתא בסוטה (לו:):

От Бога отца твоего, который да
 поможет тебе, и от Всемогущего,
 который да благословит тебя,
 благословениями небесными свыше,
 благословениями бездны, лежащей
 долу, и благословениями сосцев и
 материнской утробы.

מימר אלהא דאבוך יהי בסעך וית שדי ויברכך
 ברכו דנחתן מטלא דשמיא מלעלא ברכו דנגדו
 ממעמקי ארעא מלרע ברכתא דאבוך ודאמך

25 מאל אביר ויעזרך ואת שדי ויברכך ברכת שמים מעל

ברכת תהום רבצת to crouch abyss תחת ברכת שדים ורחם:

Rashi

מאל אביר. היתה לך זאת, והוא יעזרך:
 ואת שדי. ועם הקב"ה היה לבך כשלא שמעת לדברי אדונתך, והוא יברכך:
 ברכת שדים ורחם. ברכתא דאבא ודאמא. כלומר יתברכו המולידים והיולדות, שיהיו הזכרים מזריעין טיפה הראויה להריון,
 והנקבות לא ישכלו את רחם שלהן להפיל עובריהן:
 שדים. ירה ירה מתרגמינן אישתדאי ושתדי, אף שדים כאן על שם שהזרע יורה כחץ:

Благословения отца твоего
 превышали благословения родителей
 моих до пределов вечных холмов, —
 да будут они на голове Иосифа, и на
 темени увенчанного между братьями
 своими.

ברכתא דאבוך יתוספן על ברפתא דילי בריכו אבהתי
 דחמידו להו רברביא דמן עלמא יהונו כל אליו
 לרישא דיוסף ולגברא פרישא דאחיה

26 ברכת אביר גברו על-ברכת הורי עד- תאנת גבעת a limit

עולם תהיו לראש יוסף ולקדקד nazirite scalp אפיו:

(פ)

Rashi

ברכת אביך גברו וגו'. הברכות שברכני הקב"ה גברו והלכו על הברכות שבירך את הורי: עד תאות גבעת עולם. לפי שהברכות שלי גברו עד סוף גבולי גבעות עולם, שנתן לי ברכה פרוצה בלי מצרים, מגעת עד ד' קצות העולם, שנאמר ופרצת ימה וקדמה וגו', מה שלא אמר לאברהם אבינו וליצחק. לאברהם אמר לו שא עיניך וראיה וגו' כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה, ולא הראהו אלא ארץ ישראל בלבד. ליצחק אמר לו כי לך ולזרעך את כל הארצות האל והקמתי את השבעה וגו', זהו שאמר ישעיה והאכלתיך נחלת יעקב אביך (ישעיה נח, יד), ולא אמר נחלת אברהם:

הורי. לשון הריון, שהורוני במעי אמי, כמו הורה גבר (איוב ג, ג):

עד תאות. עד קצות, כמו והתאוויתם לכם לגבול קדמה (במדבר לד, י), תתאו לבא חמת (שם ח):

תאות. אשמול"ץ, כך חברו מנחם בן סרוק:

תהיין. כולם לראש יוסף:

נזיר אחיו. פרישא דאחיה, שנבדל מאחיו, כמו וינזרו מקדשי בני ישראל, נזרו אחור. ורבותינו דרשו ותשב באיתן קשתו, על כבישת יצרו באשת אדוניו, וקורא קשת על שם שהזרע יורה כחץ. ויפזו זרועי ידיו. כמו ויפוזו, שיצא הזרע מבין אצבעות ידיו. מידי אביר יעקב. שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו', כדאיתא בסוטה (לו:). ואונקלוס תרגם תאות עולם, לשון תאוה וחמדה, וגבעות עולם לשון מצקי ארץ, (והם הברכות) שחמדתן אמו והזיקתו לקבלם:

שישי

Вениамин — волк хищный, утром он
ест ловитву, а вечером делит добычу.

27 בְּנִימִין זֶאֵב יִטְרֹף בְּבֹקֶר יֹאכֵל עַד וְלַעֲרֵב יַחְלֹק a wolf זֶאֵב

שָׁלַל:

בְּנִימִין בְּאַרְעָה תִּשְׁרִי שְׁכֵנֵתָא וּבְאַחֲסִנְתָּה יִתְבְּנִי
מִקְדָּשָׁא בְּצִפְרָא וּבְפִנְיָ יְהוֹן מְקַרְבִּין כְּהִנְיָ קִרְבָּנָא
וּבְעֵדֹן רְמִישָׁא יְהוֹן מְפִלְגִין מוֹתֵר חוּלְקָהוֹן מִשְׁאָר
קִדְשִׁיא

Rashi

בנימין זאב יטרף. זאב הוא אשר יטרף. נבא על שיהיו עתידין להיות חטפנין, וחספתם לכם איש אשתו (שופטים כא, כא), בפלגש בגבעה. ונבא על שאול שיהיה נוצח באויביו סביב, שנאמר ושאול לכד המלוכה וגו' וילחם במואב ובאדום וגו' ובכל אשר יפנה ירשיע (שמואל-א יד, מז):
בבקר יאכל עד. לשון ביזה ושלל, המתורגם עֲדָה. ועוד יש לו דומה בלשון עברית, אֶז חֶלֶק עד שָׁלַל (ישעיה לג, כד). ועל שאול הוא אומר, שעמד בתחלת בוקרן (ס"א פריחתן) וזריחתן של ישראל:

ולערב יחלק שלל. אף משתשקע שמשן של ישראל, על ידי נבוכדנצר שיגלם לבבל: יחלק שלל. מרדכי ואסתר שהם מבנימין, יחלקו את שלל המן, שנאמר הנה בית המן נתתי לאסתר. ואונקלוס תרגם על שלל הכהנים בקדשי המקדש:

Эти суть все двенадцать колен
Израилевых; и вот, что говорил им
отец их и благословил их,
подобаяющим каждому
благословением благословил он их.

28 כָּל־אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר

לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרַכְתּוֹ בְּרֹךְ

אֹתָם:

כָּל אֲלֵין שִׁבְטֵיָא דִּישְׂרָאֵל תְּרִין עָסָר וְדָא דְמַלְלִיל לְהוֹן
אָבוהוֹן וּבְרִיָּד יְתֵהוֹן גָּבֵר דִּי כִבְרַכְתָּהּ בְּרֹךְ יְתֵהוֹן

Rashi

וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם. והלא יש מהם שלא ברכם אלא קנטרן, אלא כך פירושו, וזאת אשר דבר להם אביהם מה שנאמר בענין, יכול שלא ברך לראובן שמעון ולוי, תלמוד לומר ויברך אותם, כולם במשמע: איש אשר כברכתו. ברכה העתידה לבא על כל אחד ואחד: ברך אתם. לא היה לו לומר אלא איש אשר כברכתו ברך אותו, מה תלמוד לומר ברך אותם, לפי שנתן ליהודה גבורת ארי, ולבנימין חטיפתו של זאב, ולנפתלי קלותו של אילה, יכול שלא כללן כולם בכל הברכות, תלמוד לומר ברך אותם:

И заповедал им, и сказал им: я
приобщаюсь к народу моему;
похороните меня с отцами моими, в
пещере, которая на поле Эфрона,
Хеттея,

29 וַיִּצְוּ אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֵף אֶל־עַמִּי קִבְּרוּ אֹתִי

Hittite

אֶל־אֲבֹתַי אֶל־הַמְּעֵרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה עֶפְרֹן הַחֲתִי :

וּפְקֹד יְתֵהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא מִתְּכַנְשׁ לְעַמִּי קִבְּרוּ יְתִי
לְוֹת אֲבֹתַי בְּמַעְרְתָא דִּי בְחַקֵּל עֶפְרֹן חֲתָאָה

Rashi

נאסף אל עמי. על שם שמכניסין הנפשות אל מקום גניזתן, שיש אסיפה בלשון עברי שהיא לשון הכנסה, כגון ואין איש מאסף אותם הביתה (שופטים יט, טו), ואספתו אל תוך ביתך (דברים כב, ב), באסףכם את תבואת הארץ (ויקרא כג, לט), הכנסתם לבית מפני הגשמים, באסףכם את מעשיכם, וכל אסיפה האמורה במיתה אף היא לשון הכנסה: אל אבתי. עם אבותי:

В пещере, что на поле Махпела,
которое пред Мамре, в земле
Ханаанской, которое поле купил
Авраам от Эфрона, Хеттея, в
собственность для усыпальницы;

במערה די בחקל כפלתא די על אפי ממרא בארעא
דכנעו די זבו אברהם ית חקלא מן עפרן חתאה
לאחסנת קבורא

Там похоронили Авраама и Сару,
жену его, там похоронили Исаака и
Ревекку, жену его, там же похоронил
я Лию.

תמן קברו ית אברהם וית שרה אמתה תמן קברו ית
יצחק וית רבקה אמתה ותמן קברית ית לאה

Поле и пещера, которая на нем, это
покупка от сынов Хеттовых.

זביני חקלא ומערה די בה מן בני חתאה

Когда Иаков окончил завещание
сыновьям своим, то подобрал ноги
свои на постель, и скончался, и
приобщился к народу своему.

ושיצי יעקב לפקדא ית בנוהי וכנש רגלוהי לערסא
ואתנגיד ואתפניש לעמה

30 במערה אשר בשדה המכילה אשר על-פני-ממרא

בארץ כנען אשר קנה אברהם את-השדה מאת עפרן
החתי לאחות-קבר:

31 שמה קברו את-אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו
את-יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את-לאה:

32 מקנה השדה והמערה אשר-בו מאת בני-חת:

33 ויכל יעקב לצנות את-בניו ויאסף רגליו אלה-מטה

to breathe
out

ויגוע ויאסף אל-עמיו:

Rashi

ויאסף רגליו. הכניס רגליו:

ויגוע ויאסף. ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת (תענית ה:):

בראשית 50

И пал Иосиф на лице отца своего, и
плакал над ним, и целовал его.

1 וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל־פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשָּׁק לּוֹ: ^{to kiss}

וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל אָפִי אָבוֹהִי וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשָּׁק לָהּ

И повелел Иосиф слугам своим,
врачам, бальзамировать отца своего; и
врачи набальзамировали Израиля.

2 וַיֹּצִו יוֹסֵף אֶת־עֲבָדָיו אֶת־הַרְפָּאִים לַחֲנֹט אֶת־אָבִיו ^{to spice}

וַיַּחֲנֹטוּ הַרְפָּאִים אֶת־יִשְׂרָאֵל:

וַיִּקְדֵּי יוֹסֵף יָת עֲבָדָיו יָת אֲסֹתָא לְמַחֲנֹט יָת אָבוֹהִי
וַיַּחֲנֹטוּ אֲסֹתָא יָת יִשְׂרָאֵל

Rashi

לחנט את אביו. ענין מרקחת בשמים הוא:

И исполнилось ему сорок дней, —
ибо столько считается за полный срок
бальзамирования —, и оплакивали
его Египтяне семьдесят дней.

3 וַיִּמָּלְאוּ־לוֹ אַרְבַּעִים יוֹם כִּי כֵן יִמָּלֵא יָמֵי הַחֲנֻטִּים ^{embalm}

וַיִּבְכוּ אוֹתוֹ מִצְרַיִם שִׁבְעִים יוֹם:

וַיִּשְׁלִימוּ לָהּ אַרְבָּעִין יוֹמִין אָרִי כֵן שְׁלִימוּ יוֹמֵי חֲנִיטָא
וַיִּבְכוּ יָתָהּ מִצְרָאִי שִׁבְעִין יוֹמִין

Rashi

וימלאו לו. השלימו לו ימי חניטתו עד שמלאו לו ארבעים יום:

ויבכו אותו וגו'. ארבעים לחניטה ושלישים לבכיה, לפי שבאה להם ברכה לרגלו, שפלה הרעב והיו מי נילוס מתברכין:

Когда же прошли дни плача по нем,
говорил Иосиф домашним Фараона,
и сказал: если только я нашел
благоволение в глазах ваших, то
говорите во уши Фараону так:

וַעֲבְרוּ יָמֵי בְּכִיתָהּ וּמְלִיל יוֹסֵף עִם בֵּית פְּרֹעֶה לְמִימָר
אִם כָּעֵן אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין בְּעֵינֶיכֶם דְּבַר-נָא בְּאַזְנֵי
פְּרֹעֶה לְאִמֹּר:

Отец мой заклинал меня, сказав: вот,
я умираю; во гробе моем, который я
выкопал себе в земле Ханаанской, там
похорони меня. И так, позволь, я
взойду, и похороню отца моего, и
возвращусь.

אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר
כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי וְעַתָּה
אֵעֲלֶה-נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי וְאָשׁוּבָה:

Rashi
אשר כריתי לי. כפשוטו, כמו פי יכרה איש (שמות כא, לג). ומדרשו, עוד מתישב על הלשון כמו אשר קנתי, אמר רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה. ועוד מדרשו לשון פרי, דגור, שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן, ועשה אותו כרי, ואמר לעשו, טול זה בשביל חלקך במערה:

И сказал Фараон: взойди, и похорони
отца твоего, как он заклинал тебя.

וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה עֲלֶה וקְבֹר אֶת-אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעָךְ:

Rashi
כאשר השביעך. ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך, אבל ירא לומר עבור על השבועה, שלא יאמר אם כן אעבור על שבועה שנשבעתי לך, שלא אגלה על לשון הקודש שאני מכיר עודף על שבעים לשון, ואתה אינך מכיר בו, כדאיתא במסכת סוטה (לו:):

a weeping
4 וַיַּעֲבְרוּ יָמֵי בְּכִיתָו וַיִּדְבֹּר יוֹסֵף אֶל-בֵּית פְּרֹעֶה
לֵאמֹר אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֵיכֶם דְּבַר-נָא בְּאַזְנֵי
פְּרֹעֶה לְאִמֹּר:

5 אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר
כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי וְעַתָּה
אֵעֲלֶה-נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי וְאָשׁוּבָה:

6 וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה עֲלֶה וקְבֹר אֶת-אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעָךְ:

И взошел Иосиф хоронить отца
своего; и взошли с ним все слуги
Фараона, старейшины дома его, и все
старейшины земли Египетской,

וסֵלִיק יוֹסֵף לְמִקְבֵּר יֵת אָבוֹהֵי וסֵלִיקוּ עִמָּה כָּל עֲבָדֵי
פְּרֹעֶה סָבִי בֵּיתָהּ וְכָל סָבִי אֶרֶץ דְּמֻצְרִים

И весь дом Иосифа и братья его и дом
отца его; только детей своих и
мелкий и крупный скот свой
оставили они в земле Гошен.

וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָוֵהִי וּבֵית אָבוֹהֵי לְחֹד טַפְלָהוֹן
וְעִנְהוֹן וְתוֹרִיהוֹן שְׁבָקוּ בְּאֶרֶץ דְּגִשׁוֹן

И отправились с ним также и
колесницы и всадники; и сонм был
весьма многочисленный.

וּסֵלִיקוּ עִמָּה אִף רֶתֶבִּין אִף פָּרָשִׁין וְהָיָה מִשְׁרִיתָא
סְגִיָּאָה לְחֻדָּא

Когда дошли они до гумна Атад,
которое по ту сторону Иордана, то
рыдали там рыданием великим и
весьма сильным; и он устроил там
горевание по отцу своему семь дней.

וְאֵתוּ עַד בֵּית אֲדָרִי דְּאֵטָד דִּי בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא וּסְפְדוּ
תַּמָּן מִסְפַּד רַב וְתִקְיָה לְחֻדָּא וְעָבַד לְאָבוֹהֵי אָבְלָא
שִׁבְעָא יוֹמִין

7 וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת־אָבִיו וַיַּעֲלוּ אִתּוֹ כָּל־עֲבָדֵי פְּרֹעֶה
וְכָל בֵּיתוֹ וְכָל זָקְנֵי אֶרֶץ־מִצְרַיִם:

8 וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו וּבֵית אָבִיו רַק ^{children} טַפָּם וְצֹאֲנָם
וּבְקָרָם עֲזָבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן:

9 וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם־רֶכֶב גַּם־פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמְּחִנָּה כְּבֹד מָאֹד:

10 וַיָּבֹאוּ עַד־ ^{threshing floor} גֶּרֶן הָאֵטָד ^{bramble} אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
וַיִּסְפְּדוּ שָׁם ^{mourning} מִסְפָּד גָּדוֹל וְכְבֹד מָאֹד וַיַּעַשׂ
לְאָבִיו אָבֵל שִׁבְעַת יָמִים:

Rashi

גרן האטד. מוקף אָטָדִין היה. ורבותינו דרשו (סוטה יג.) על שם המאורע, שבאו כל מלכי כנען ונשיאי ישמעאל למלחמה,
וכיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, עמדו כלן ותלו בו כתריהם, והקיפוהו כתרים כגרן המוקף סייג של קוצים:

И видели жители той земли,
Ханаанеи, горевание в гумне Атад, и
сказали: весьма сильное горевание
это у Египтян! По сему дали имя
тому: Авель Мицраим, что по эту
сторону Иордана.

וַחֲזָא יִתְב אֶרְעָא כְנַעֲנָאָה יִת אַבְלָא בְּבֵית אֲדָרִי
דְּאַטָד וַאֲמָרוּ אַבְל תְּקִיף דִּין לְמִצְרָאִי עַל כֵּן קָרָא
שְׁמָה אַבְל מִצְרַיִם דִּי בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא

И сделали сыны его с ним так, как он
заповедал им.

וַעֲבָדוּ בְנוֹהֵי יְהוָה כִּן כְּמָא דִּי פִקְדוֹנוֹן

11 וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת־הָאֵבֶל בְּגֶרְוֹ הָאָטָד

וַיֹּאמְרוּ אַבְל־כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אַבְל

מִצְרַיִם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן:

12 וַיַּעֲשׂוּ בְנָיו לוֹ כִּן כַּאֲשֶׁר צִוָּם:

Rashi

כאשר צום. מהו אשר צום:

И отнесли его сыны его в землю
Ханаанскую, и похоронили его в
пещере на поле Махпела, которое
купил Авраам в собственность для
усыпальницы от Эфрона, Хеттея, что
пред Мамре.

וַנִּטְלוּ יִתְה בְּנוֹהֵי לְאֶרְעָא דְכְנַעַן וַקְבְּרוּ יִתְה בְּמַעְרַת
חַקֵּל כְּפֻלְתָא דִּי זַבְנֵן אַבְרָהָם יִת חַקֵּלָא לְאַחֲסִנַת
קְבוּרָא מִן עֶפְרֹן חֶתְתָא עַל אֶפִי מַמְרָא

13 וַיֵּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנָיו אֶרְצָה כְּנַעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׁדָה

הַמְכֻפֶּלֶה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת־הַשְּׂדֶה לְאַחֲזֹת־קֶבֶר

מֵאֵת עֶפְרֹן הַחֲתִי עַל־פְּנֵי מַמְרָא:

Rashi

וישאו אתו בניו. ולא בני בניו שכך צום, אל ישאו מטתי לא איש מצרי ולא אחד מבניכם שהם מבנות כנען, אלא אתם, וקבע
להם מקום, ג' למזרח, וכן לארבע רוחות, וכסדרן למסע מחנה של דגלים נקבעו כאן. לוי לא ישא, שהוא עתיד לשאת את
הארון. ויוסף לא ישא, שהוא מלך. מנשה ואפרים יהיו תחתיהם, וזהו איש על דגלו באותות, באות שמסר להם אביהם לישא
מסתו:

И возвратился Иосиф в Египет, сам и братья его, и все отправившиеся с ним хоронить отца его, после погребения им отца своего.

14 וַיָּשָׁב יוֹסֵף מִצְרָיִם הוּא וְאָחָיו וְכָל־הָעֲלִיָּים אֹתוֹ לְקַבֵּר
אֶת־אָבִיו אַחֲרֵי קִבְרוֹ אֶת־אָבִיו:

וַתָּב יוֹסֵף לְמִצְרַיִם הוּא וְאָחָיו וְכָל דֹּסְלִיקוֹ עִמָּה
לְמִקְבֵּר יֵת אָבוֹהִי בְּתֵר דְּקִבְר יֵת אָבוֹהִי

Rashi

הוא ואחיו וכל העולים אתו. בחזרתן כאן הקדים אחיו למצרים העולים אתו, ובהליכתן הקדים מצרים לאחיו, שנאמר ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו' ואחר כך כל בית יוסף ואחיו, אלא לפי שראו כבוד שעשו מלכי כנען, שתלו כתריהם בארונם של יעקב, נהגו בהם כבוד:

Когда увидели братья Иосифовы, что умер отец их, то сказали: что если Иосиф возненавидит нас, и захочет воздать нам за все зло, которое мы причинили ему?

if only

15 וַיֵּרְאוּ אֶחָיו־יוֹסֵף כִּי־מָת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ

properly

יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהָשִׁב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר

גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:

וַחֲזוּ אֶחָי יוֹסֵף אֲרֵי מֵית אָבוֹהוֹן וַאֲמָרוּ דְלָמָּא יִטֵּר
לָנָא דְכַבּוּ יוֹסֵף וְאִתְבָּא יִתִּיב לָנָא יֵת כָּל בִּישְׁתָּא דִּי
גָמְלָנָא יֵתָהּ

Rashi

ויראו אחי יוסף כי מת אביהם. מהו ויראו, הכירו במיתתו אצל יוסף, שהיו רגילים לסעוד על שולחנו של יוסף, והיה מקרבן בשביל כבוד אביו, ומשמת יעקב לא קרבן:

לו ישטמנו. שמא ישטמנו. לו מתחלק לענינים הרבה, יש לו משמש בלשון בקשה ולשון הלואי, כגון לו יהי כדברך, לו שְׁמַעְנוּ, ולו הוֹאֵלְנוּ, לו מְתָנוּ. ויש לו משמש בלשון אם ואולי, כגון לו חֲכָמוּ, לו הִקְשַׁבְתָּ לְמִצְוֹתִי, ולוא אֲנֹכִי שֶׁקֶל על פְּנֵי. ויש לו משמש בלשון שמא, לו יִשְׁטַמְנוּ, ואין לו עוד דומה במקרא, והוא לשון אולי, כמו אֵלֵי לא תִלָּךְ הָאִשָּׁה אַחֲרַי, לשון שמא הוא. ויש אולי לשון בקשה, כגון אֵלֵי יִרְאֶה ה' בְּעֵינַי, אולי ישוב ה' אותי, הרי הוא כמו לו יהי כדברך. ויש אולי לשון אם, אֵלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים:

И приказали сказать Иосифу так:
отец твой завещал пред смертью
своею, сказав:

16 וַיֹּצִאוּ אֶל־יֹסֵף לְאַמֵּר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לְאָמֹר:

וּפָקִידוּ לְוֹת יוֹסֵף לְמִימָר אָבוֹף פִּקֵּד קֶדֶם מוֹתָהּ
לְמִימָר

Rashi

ויצאו אל יוסף. כמו ויצגם אל בני ישראל, צוה למשה ולאהרן להיות שלוחים אל בני ישראל, אף זה, ויצאו אל שלוחם, להיות שליח אל יוסף לומר לו כן. ואת מי צוה, את בני בלהה, שהיו רגילין אצלו, שנאמר והוא נער את בני בלהה:

אביך צוה. שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן, שלא נחשד יוסף בעיניו (יבמות סה:):

Так скажите Иосифу: о, прости
преступление братьев твоих и грех
их! ибо зло причинили они тебе. И
так, прости же преступление рабов
Бога отца твоего! И плакал Иосиф,
когда говорили ему это.

17 כֹּה־תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנֵנָּה ^{please!} שָׂא נָא פָשַׁע אֲחֵיךָ

וְחַטָּאתָם כִּי־רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עֲבָדֶיךָ

אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבֶן יוֹסֵף בְּדִבְרָם אֵלָיו:

כִּדְּיוֹ תִּמְרוּן לְיוֹסֵף בְּבָעוּ שְׂבוּק כָּעַן לְחוּבָא אֲחֵיךָ
וְלַחֲטָאָהוֹן אֲרִי בִישָׁתָא גָּמְלוּךָ וְכָעַן שְׂבוּק כָּעַן לְחוּבָא
עֲבָדֵי אֱלֹהָא דְאָבוּךָ וּבָכָא יוֹסֵף בְּמַלְלוּתָהוֹן עִמָּה

Rashi

שא נא לפשע עבדי אלהי אביך. אם אביך מת אלוהיו קיים, והם עבדיו:

Тогда пошли и сами братья его, и
пали пред лицом его, и сказали: вот,
мы рабы тебе!

18 וַיֵּלְכוּ גַם־אֲחֵיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנוּ לְעֹבְדִים:

וַאֲזָלוּ אִף אַחֹוֹהִי וַנִּפְּלוּ קֶדְמוֹהִי וַאֲמָרוּ הֵא אַנְחָנָא לָךְ
לְעֹבְדִין

Rashi

וילכו גם אחיו. מוסף על השליחות:

Но Иосиф сказал им: не бойтесь;
разве вместо Бога я?

19 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל־תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי:

וַיֹּאמֶר לְהוֹן יוֹסֵף לֹא תִדְחֲלוּן אֲרִי דַחֲלָא דִּי אָנָּא

Rashi

כי התחת אלהים אני. שמא במקומו אני, בתמיה, אם הייתי רוצה להרע לכם כלום אני יכול, והלא אתם כולכם חשבתם עלי רעה והקב"ה חשבה לטובה, והיאך אני לבדי יכול להרע לכם:

Если даже вы умышляли против меня
зло, Бог промыслил обратить это во
блого, чтобы сделать то, что теперь,
чтобы сохранить жизнь
многочисленному народу.

20 וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשַׁבָה לְטָבָה לְמַעַן

עֲשֶׂה כַּיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיִית עַם־רַב:

וְאַתּוֹן חֲשַׁבְתּוֹן עָלִי בִּישָׂא מִן קָדָם יְיָ אֶתְחַשְׁבֶּת לְטָבָא
בְּדִיל לְמַעַבְד כַּיּוֹמָא הַדִּין לְקַיָּמָא עַם סְגִי

שביעי

И так не бойтесь; я прокормлю вас и
детей ваших. И он успокоивал их, и
говорил по сердцу их.

children

21 וְעַתָּה אֶל־תִּירָאוּ אֲנִכִּי אֶכְלֶלְכֶּל אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְכֶּם

וַיְנַחֲמֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל־לִבָּם:

וּכְעַן לֹא תִדְחֲלוּן אָנָּא אַזּוֹן יִתְכּוֹן וְיִת טַפְלָכוֹן וְנַחֲמֵם

יְתָהוֹן וּמְלִיל תְּנַחֲמִין עַל לְבָהוֹן

Rashi

וידבר על לבם. דברים המתקבלים על הלב, עד שלא ירדתם לכאן, היו מרגנים עלי שאני עבד, ועל ידיכם נודע שאני בן חורין, ואם אני הורג אתכם, מה הבריות אומרות, כת של בחורים ראה, ונשתבח בהם, ואמר אחי הם, ולבסוף הרג אותם, יש לך אח שהורג את אחיו. דבר אחר, עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד כו':

И остался Иосиф в Египте, сам и дом
отца его; жил же Иосиф сто десять
лет.

וַיְתִיב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבוּהִי וַחֲיָא יוֹסֵף
מֵאָה וְעֶסְרִי שָׁנִין

И видел Иосиф детей у Ефрема до
третьего поколения, даже сыны
Махира, сына Манассиина, родились
на коленях Иосифа.

וַחֲזָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵין תְּלִיתָאין אֵף בְּנֵי מְכִיר בֶּר
מְנוּשָׁה אֲתִילִידוּ וְרַבִּי יוֹסֵף

И сказал Иосиф братьям своим: я
умираю, но Бог вспомнит о вас, и
выведет вас из земли этой, в землю,
которую Он клятвенно обещал
Аврааму, Исааку и Иакову.

וַאֲמַר יוֹסֵף לְאֶחָוָהִי אָנָּה מָאִית וַיֵּי מְדַכָּר דְּכִיר יִתְכוֹן
וַיִּסַּק יִתְכוֹן מִן אֶרֶעָא הָדָא לְאֶרֶעָא דִּי מַיִם לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב

И заклинал Иосиф сынов
Израилевых, и сказал: вспомнит Бог о
вас; тогда вынесите кости мои отсюда.

וְאוּמֵי יוֹסֵף יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר מְדַכָּר דְּכִיר יֵי
יִתְכוֹן וְתִסְקוּן יָת גְּרָמֵי מִכָּא

22 וַיָּשָׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבוּי וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה
וְעֶשְׂרִי שָׁנִים:

23 וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיר
בֶּן-מְנוּשָׁה יְלָדוּ עַל-בְּרֵכֵי יוֹסֵף:

Rashi

על ברכי יוסף. כתרוממו. גדלן בין ברכיו:

24 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים פֶּקֶד יִפְקֹד
אֲתָכֶם וְהָעֵלָה אֲתָכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

25 וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים
אֲתָכֶם וְהָעֵלָתֶם אֶת-עֲצָמֹתַי מִזֶּה:

И умер Иосиф ста десяти лет, и
набальзамировали его, и положили в
ковчег в Египте.

ומית יוסף בר מאה ועשר שנים וחנוטו יתה ושמוהי
בארונא במצרים

26 ומית יוסף בן־מאה ועשר שנים ויחנוטו אתו ^{to spice}
ויישם בארון במצרים: ^{to place}

I Kings 2:1-12

הפטרה — מלכים א

הפטרה

And Dovid's days were nearing the
time when he would die, and he
commanded his son, Shlomo, saying,

"I am going the way of all [the
inhabitants of] the earth; be strong and
be a man.

Preserve the safeguards of Adonoy,
your God, to go in His ways, to preserve
His statutes, His commandments, His
judgements, and His testimonies, as
recorded in the Torah of Moshe, so that
you will be successful in everything you
do and wherever you turn.

1 ויקרבו ימי־דוד למות ויצו את־שלמה בנו לאמר:

2 אנכי הליך בדרך כל־הארץ וחזקת והיית לאיש:

3 ושמרת את־משמרת | יהוה אלהיך ללכת בדרךך

לשמר חקתי מצותי ומשפטי ועדותי ככתוב בתורת

משה למען תשכיל את כל־אשר תעשה ואת

כל־אשר תפנה שם:

So that Adonoy will fulfill His word
that He spoke about me, saying, 'If your
children guard their way to walk before
me in truth with all their heart and all
their soul, saying, no man of yours will
be cut off from the throne of Yisroel.

And you also know what was done to
me by Yoav ben Tsruyoh—what he did
to two generals of the army of Yisroel—
to Avner ben Ner and to Amasa ben
Yeser. He killed them and shed the
blood of war at a time of peace. He put
the blood of war on his belt which was
on his loins, and in his shoe that was on
his feet.

You shall do according to your wisdom,
and do not let his graying head go
down to the grave in peace.

But to the children of Barzilai of Gilod,
you should show kindness, and let
them be among those who eat at your
table; for they were close to me when I
fled from Avsholom, your brother.

4 לַמַּעַן יִקִּים יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר
אִם־יִשְׁמְרוּ בְנֵיךָ אֶת־דֶּרֶכְכֶּם לִלְכֹּת לִפְנֵי בְּאֻמַּת
בְּכָל־לִבָּבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ
מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל:

5 וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־אֲשֶׁר־עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה
אֲשֶׁר עָשָׂה לְשְׁנֵי־שָׂרֵי צְבָאוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר
וּלְעִמָּשָׂא בֶן־יִתְרֵל וַיַּהַרְגֵם וַיִּשֶׂם דַּמִּי־מִלְחָמָה בְּשֶׁלֶם
וַיִּתֵּן דַּמִּי מִלְחָמָה ^{a belt} בַּחֲגֻרְתּוֹ אֲשֶׁר בְּמַתְּנָיו וּבִנְעָלוֹ
אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו:

6 וַעֲשִׂיתָ כַּחֲכַמְתְּךָ וְלֹא־תוֹרֵד ^{old age} שִׁיבְתּוֹ בְּשֶׁלֶם שְׂאֵל:
(ס)

7 וּלְבָנֵי בָרְזַלִּי הַגִּלְעָדִי ^{Gileadite} תַּעֲשֶׂה־חֶסֶד וְהָיוּ בְּאֻכְלֵי
שִׁלְחָנְךָ כִּי־כֹן קָרְבוּ אֵלַי בְּבִרְחִי מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אָחִיךָ:

And behold, there is in your company
Shimi ben Geira, of the tribe of
Binyomin, among the young men. He
cursed me with an explicit curse on the
day I went to Machanayim, and he
came down to greet me at the Jordan, so
I swore to him by Adonoy, saying, 'I
will not execute you by the sword.'

And now, do not consider him innocent,
for you are a wise man, and you will
know how to deal with him, and you
bring down his gray head to the grave
in blood."

And then Dovid slept with his fathers,
and was buried in the City of Dovid.

The days that Dovid was king over
Yisroel totaled forty years. He was king
in Chevron for seven years, and in
Yerusholayim He was king. for thirty-
three years.

And Shlomo sat on the throne of his
father, Dovid, and his kingdom was
firmly established.

^a
Benjaminite
8 וְהִנֵּה עֹמֵד שָׁמָּעִי בֶן־גֵּיָרָא בֶן־הִמְיִנִי מִבְּחָרִים וְהוּא

properly
קָלָלָנִי קָלִלָה נִמְרָצָת בַּיּוֹם לְכַתִּי מַחְנִימִים וְהוּא־יָרַד

לְקִרְאָתִי הַיַּרְדֵּן וְאָשָׁבַע לוֹ בִּיהוָה לֵאמֹר אִם־אֶמְיָרָךְ

בְּחֶרֶב:

to be clean
9 וְעַתָּה אֵל־תִּנְקָהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אַתָּה וַיִּדְעָתָ אֶת־

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לּוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת־שִׁיבְתוֹ בַּדָּם שְׂאוֹל:

10 וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד: (פ)

11 וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה

בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שִׁבְעַ שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים

וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים:

12 וּשְׁלֹמֹה יָשָׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד אָבִיו וַתֵּכֶן מַלְכוּתוֹ מֵאֵד: